

Кравченко В.В.

Західноукраїнський національний університет

Петрик Р.О.

Західноукраїнський національний університет

ВАЛІДАЦІЯ МЕТОДИКИ «ІНВЕНТАР ФУНКЦІЙ ВОЛОНТЕРА» (VFI) ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІЙ АДАПТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено процес адаптації та валідації методики «Інвентар функцій волонтера» (далі – VFI) для використання в українському соціокультурному контексті. Актуальність роботи зумовлена потребою в надійному інструменті для оцінювання мотивації волонтерів, що сприятиме розвитку ініціатив та вдосконаленню програм підтримки. Враховано специфіку волонтерства в Україні, яке здебільшого виникає в умовах кризових ситуацій, що зумовлює необхідність коригування мотиваційних моделей і уточнення шкал методики. Метою дослідження є забезпечення психометричної відповідності VFI шляхом оцінювання її факторної структури, внутрішньої узгодженості та валідності. Застосовано методи подвійного перекладу, експертного оцінювання, пілотного тестування та емпіричного аналізу на вибірці з 300 волонтерів. Здійснення дослідження дало змогу оцінити структурну цілісність методики та її відповідність особливостям мотивації волонтерів в Україні. Встановлено, що адаптована методика зберегла факторну структуру, підтверджену експлораторним і конфірмаційним аналізом. Високі показники внутрішньої узгодженості ($\alpha = 0,78-0,92$) підтвердили її надійність. Найвищі результати отримано за субшкалами «цінності» та «розуміння», що свідчить про домінування альтруїстичних мотивів у волонтерській діяльності. Кореляційний аналіз підтвердив конвергентну валідність методики, що свідчить про її ефективність у вивченні мотиваційних чинників у різних категорій волонтерів. Виявлено труднощі перекладу, культурні відмінності в мотивації волонтерів та потребу в уточненні окремих шкал для врахування особливостей волонтерства в кризових умовах. Запропоновано рекомендації щодо використання VFI для аналізу динаміки мотиваційних змін, гендерних відмінностей та впливу волонтерства на соціальну адаптацію здобувачів вищої освіти. Перспективи подальших досліджень охоплюють розширення вибірки, оцінку ефективності волонтерських програм та інтеграцію VFI в онлайн-дослідження для глибшого аналізу мотиваційних механізмів.

Ключові слова: соціалізація, волонтерство, мотивація, валідація, адаптація, психометрія, факторний аналіз, саморозвиток.

Постановка проблеми. Волонтерство – це значуще соціальне явище, що відіграє важливу роль у підтримці вразливих категорій населення, реагуванні на гуманітарні кризи та формуванні громадянського суспільства. В умовах соціально-економічної та політичної нестабільності України волонтерська діяльність набула особливого значення, забезпечуючи підтримку суспільства під час воєнних дій та інших кризових ситуацій. Вона не обмежується лише матеріальною чи фізичною допомогою, а є важливим чинником соціальної інтеграції, згуртованості громад та зміцнення національної солідарності.

Попри зростання кількості волонтерів і розширення спектра їхньої діяльності, мотиваційні аспекти волонтерства в Україні залишаються недостатньо вивченими. Відсутність комплексного підходу до аналізу мотиваційних чинників у національному контексті створює науково-практичний виклик: без детального розуміння факторів, що спонукають до волонтерства, неможливо розробити ефективні механізми залучення, підтримки та розвитку волонтерського руху. Це ускладнює процес формування довгострокових стратегій стимулювання громадянської активності та зміцнення соціальної відповідальності.

На міжнародному рівні існує низка валідованих інструментів для дослідження мотивації волонтерів, серед яких найбільш визнаною є методика Volunteer Functions Inventory (VFI), розроблена Е. Клері та М. Снайдером. VFI дає змогу оцінити мотивацію за шістьма основними функціями: цінності, розуміння, соціальна взаємодія, кар'єрні перспективи, захист і саморозвиток. Однак застосування цієї методики в Україні потребує адаптації з урахуванням специфічних соціокультурних особливостей та контексту волонтерської діяльності. Відсутність такої адаптації може призвести до отримання нерелевантних даних і спотворення уявлення про мотиваційні профілі волонтерів у національних реаліях. Отже, актуальність дослідження полягає в необхідності розробки валідного та надійного інструменту для оцінки мотивації волонтерів в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обрана проблематика перебуває у фокусі наукової уваги українських та зарубіжних учених. Емпіричні дослідження підтверджують вплив студентського волонтерства на соціальну активність. Науковці Т. Лях, В. Лютий, В. Жуков [1] зазначають, що воно сприяє громадянській відповідальності та інтеграції молоді. Авторка Л. М. Овчарова [2] підтверджує його роль в особистісному розвитку.

Аналіз досліджень валідації методики «Інвентар функцій волонтера» (VFI) підтверджує її ефективність у вивченні мотивації волонтерської діяльності. Методика, розроблена Е. Г. Клері (E. G. Clary) зі співавторами [6], ґрунтується на функціональному підході й виокремлює шість основних мотивів. Її надійність у різних соціальних контекстах доведено в огляді таких авторів, як Ф. Чакон (F. Chacón), Г. Гутьєррес (G. Gutiérrez), В. Саут (V. Sauto), М. Л. Весіна (M. L. Vecina), А. Перес (A. Pérez) [5], а дослідження таких учених, як А. С. Тей (A. C. Teye), Л. Пізлі (L. Peaslee) [12], підтверджує валідність VFI в молодіжному наставництві. Дослідники Х. Кац (H. Katz), У. Сассон (U. Sasson) [7] здійснили модифікацію методики для підлітків, розширивши її застосування, що важливо для аналізу студентського волонтерства. М. Л. Весіна (M. L. Vecina) [13] вказує на потребу вдосконалення анкет для точнішого відображення мотивації волонтерів. Метаналіз С. Чжоу (S. Zhou), К. Кодама Мусценте (K. Kodama Muscente) [15] вказує на зв'язок між задоволеністю волонтерством та мотивацією.

Волонтерська діяльність також сприяє психофізіологічній адаптації. Науковці К. С. Кар-

вер (C. S. Carver), М. Ф. Шейєр (M. F. Scheier) [4] доводять, що вона допомагає знижувати рівень тривожності та адаптуватися до стресу. Д.-Дж. Оу (D.-G. Oh) [10] визначає її позитивний вплив на психологічне благополуччя. Дослідження таких учених, як Е. С. Кім (E. S. Kim), А. В. Вілланс (A. V. Whillans), Й. Чен (Y. Chen), Т. Дж. ВандерБілі (T. J. VanderWeele) [8] та А. Р. Рассел (A. R. Russell) та співавтори [11], підтверджують загальне покращення благополуччя волонтерів. Аналіз, здійснений такими науковцями, як М. Аранда (M. Aranda), С. Заппала (S. Zappalà), Г. Топа (G. Tora) [3], вказує на зміну мотивації волонтерів із віком, що впливає на їхню стресостійкість.

Водночас волонтерство пов'язане з ризиками емоційного вигорання. Дж. Л. Морзе (J. L. Morse) та співавтори [9] наголошують на необхідності врахування особистісних характеристик для запобігання вигоранню. Й. Ву (Y. Wu), С. Лі (C. Li) [14] доводять, що автономія в сприятливому середовищі підвищує благополуччя волонтерів.

Таким чином, методика VFI ефективно оцінює мотиваційну основу студентського волонтерства та його вплив на психофізіологічну адаптацію.

Попри активне вивчення мотивації волонтерів, залишається невизначеною її специфіка в українському соціокультурному контексті, зокрема в умовах кризових ситуацій. Наявні методики оцінювання мотивації розроблено переважно для західних країн, що зумовлює потребу в адаптації VFI та перевірці її валідності. Недостатньо досліджено, як культурні відмінності, професійна діяльність та тривалість волонтерського досвіду впливають на мотиваційні профілі волонтерів, що ускладнює розробку ефективних програм підтримки.

Запропоноване дослідження є спробою запозичити ці прогалини, здійснити адаптацію та валідацію VFI, аналізуючи її психометричні характеристики та перевіряючи відповідність українському контексту.

Постановка завдання. Метою статті є адаптація та валідація методики «Інвентар функцій волонтера» (Volunteer Functions Inventory, VFI) для використання в українському соціокультурному контексті, що дасть можливість дослідити мотиваційні профілі волонтерів та їхній вплив на соціальну адаптацію та психофізіологічне благополуччя.

Для досягнення цієї мети було сформульовано такі завдання:

– обґрунтувати доцільність використання методики VFI в Україні, враховуючи соціокультурні особливості волонтерства, та адаптувати її через подвійний переклад, експертне оцінювання й пілотне тестування;

– проаналізувати психометричні характеристики адаптованої VFI (факторна структура, внутрішня узгодженість, конвергентна валідність) і виявити проблеми її адаптації;

– розробити рекомендації щодо застосування VFI для вивчення динаміки мотивації, гендерних відмінностей, особливостей різних сфер волонтерства та інтеграції в наукову й практичну діяльність.

Виклад основного матеріалу. Волонтерська діяльність є важливим елементом громадянського суспільства, сприяючи соціальній згуртованості, інтеграції вразливих груп населення та вирішенню гуманітарних викликів. В Україні волонтерство набуло особливого значення через соціально-економічну нестабільність та воєнні дії, що зробило його не лише способом надання матеріальної допомоги, а й механізмом підтримки національної ідентичності та колективної солідарності. Водночас дослідження мотивацій волонтерів у національному контексті є недостатньо розвиненим напрямом, що ускладнює розробку стратегій підтримки та залучення громадян до добровільної діяльності.

Для аналізу мотиваційних чинників волонтерів на міжнародному рівні широко використовується методика Volunteer Functions Inventory (VFI), розроблена Е. Клері та М. Снайдером [6]. Вона дає можливість оцінити мотивацію волонтерів за шістьма основними функціями: цінності, розуміння, соціальна взаємодія, кар'єрні перспективи, захисні функції, самовдосконалення.

спективи, захист та самовдосконалення. Попри ефективність методики, її застосування в Україні потребує адаптації з огляду на специфіку національного контексту, роль волонтерства в кризових умовах та особливості громадянської активності (табл. 1).

Український контекст волонтерства має певні відмінності, що необхідно враховувати під час адаптації методики VFI. У країнах з усталеними волонтерськими традиціями, такими як США та Велика Британія, добровільна діяльність часто асоціюється з кар'єрними можливостями та особистісним розвитком [12]. Натомість в Україні волонтерство набуло масового поширення у відповідь на кризові ситуації, зокрема під час Революції Гідності та з початком повномасштабної війни. Це спричинило домінування ціннісної та соціальної мотивації, оскільки українські волонтери часто сприймають свою діяльність як громадянський обов'язок або спосіб підтримки суспільства [2, с. 143–144].

Практичне використання VFI в Україні дає змогу виявити відмінності в мотиваційних профілях різних категорій волонтерів. Молодь частіше керується мотивами самовдосконалення та соціальної взаємодії, тоді як волонтери старшого віку орієнтовані на ціннісні та захисні функції. Крім того, жінки частіше відмічають важливість соціальної взаємодії, а чоловіки більш схильні до кар'єрних мотивів або волонтерства як способу реалізації захисних функцій.

Адаптація методики VFI для українського соціокультурного контексту вимагала ретельного підходу, що передбачав застосування методів подвійного перекладу, експертного оцінювання та пілотного тестування. Основною метою цього про-

Таблиця 1

Основні мотиваційні функції волонтерської діяльності за методикою VFI

Функція	Зміст	Приклад у волонтерській діяльності
Цінності	Можливість допомагати іншим і відчувати моральне задоволення	Волонтери допомагають пораненим військовим, надають гуманітарну допомогу
Розуміння	Отримання нових знань і розширення світогляду	Участь у волонтерських освітніх програмах, тренінгах
Соціальна взаємодія	Спілкування з однодумцями, розвиток соціальних зв'язків	Організація благодійних заходів, робота в командах
Кар'єрні перспективи	Отримання досвіду, що може бути корисним у професійній сфері	Стажування в міжнародних організаціях, участь у проєктах ООН
Захисні функції	Зниження особистісного стресу та подолання власних проблем	Волонтерство як спосіб відволікання від негативних переживань
Самовдосконалення	Покращення навичок, особистісне зростання	Участь у лідерських програмах, розвиток управлінських навичок

Джерело: сформовано авторами на основі [5, с. 307; 6; 7, с. 196].

цесу було забезпечення семантичної відповідності перекладу оригінальному змісту, збереження психометричних характеристик та врахування специфіки українського волонтерського руху. Оскільки методику VFI розроблено в західному контексті, її безпосереднє використання в Україні могло б призвести до спотворених результатів через культурні та мовні особливості.

Для забезпечення точності перекладу було використано метод подвійного зворотного перекладу. Він передбачав послідовний переклад методики з англійської на українську мову, а потім незалежна група експертів здійснює зворотний переклад англійською. У процесі було залучено фахівців галузей психології, соціології та лінгвістики, що забезпечило точність перекладу та відповідність термінології. Особливу увагу приділено таким аспектам, як збереження функціонального значення тверджень, уникнення двозначності та адаптація окремих формулювань до соціального контексту України.

Після перекладу було здійснено експертну оцінку змістової відповідності методики. До групи експертів увійшли дослідники галузі соціальної психології та волонтерства, які оцінювали кожне твердження за критеріями зрозумілості, релевантності та відповідності українському контексту. На основі їхніх рекомендацій було внесено зміни до деяких формулювань, щоб уникнути можливих семантичних розбіжностей. Наприклад, твердження, що стосувалися кар'єрних мотивів, було адаптовано для врахування специфіки українського волонтерства, де цей фактор менш виражений, ніж у західних країнах.

Пілотне тестування адаптованої версії методики проводилося на вибірці з 50 волонтерів різного віку та досвіду, які заповнювали анкети та надавали зворотний зв'язок щодо їхньої зрозумілості. Метою цього етапу було виявлення

можливих труднощів у сприйнятті тверджень та перевірка їхньої відповідності очікуваному змісту. На основі отриманих відгуків деякі твердження було уточнено для уникнення потенційних двозначностей у відповідях респондентів (табл. 2).

Пілотне тестування дало можливість перевірити ефективність адаптації методики в реальних умовах та виявити аспекти, що потребували додаткового коригування. Аналіз відповідей респондентів показав, що твердження, пов'язані з соціальною взаємодією, було сприйнято без труднощів, тоді як формулювання, які стосувалися кар'єрного розвитку, потребували додаткового уточнення. Це пояснюється тим, що в українських умовах волонтерська діяльність здебільшого мотивується цінностями та соціальною відповідальністю, тоді як у міжнародному контексті кар'єрні вигоди відіграють вагомішу роль.

Отримані результати підтвердили ефективність проведених етапів адаптації, що дає можливість застосовувати методику VFI в подальших дослідженнях мотивації волонтерів в Україні. Збереження факторної структури методики та її відповідність українським соціокультурним умовам забезпечують можливість отримання об'єктивних результатів щодо мотиваційних профілів волонтерів та їхньої динаміки.

Аналіз психометричних характеристик адаптованої методики VFI є важливим етапом дослідження, що дає змогу оцінити її валідність, надійність та відповідність соціокультурному контексту України. Основне емпіричне дослідження проводилося на вибірці з 300 волонтерів із різних регіонів країни, що забезпечило репрезентативність за віковими, статевими та професійними характеристиками. Учасники заповнювали адаптовану анкету, що містила 30 тверджень, оцінюваних за семибальною шкалою. Структура методики охоплювала шість

Таблиця 2

Демографічні характеристики вибірки пілотного тестування

Параметр	Категорії	Кількість (%)
Вік	18–25	20%
	26–35	35%
	36–50	30%
	51 і більше	15%
Стать	Чоловіки	38%
	Жінки	62%
Досвід волонтерства	До 1 року	30%
	1–3 роки	40%
	Понад 3 роки	30%

Джерело: власна розробка авторів.

основних субшкал: розуміння, кар'єра, цінності, захисні функції, соціальні функції та самовдосконалення, що давало можливість комплексно оцінити мотиваційні чинники волонтерської діяльності. Додатково використовувалися шкали загальної мотивації та альтруїзму, що забезпечило перевірку конвергентної валідності методики.

Для оцінки факторної структури методики VFI було проведено експлораторний факторний аналіз (EFA) [10, с. 912], за допомогою якого визначено латентні фактори, що впливають на мотивацію волонтерів. Результати аналізу, представлені в табл. 3, демонструють, що виокремлені фактори – цінності, розуміння, кар'єра, захисні функції, соціальні функції та самовдосконалення – відповідають шести факторній моделі й відображають основні мотиваційні складники волонтерської діяльності. Значення дисперсії, поясненої кожним фактором, свідчать про його значущість у загальній структурі мотивації, а найвищі факторні навантаження підкреслюють вагомість окремих тверджень, які утворюють кожен субшкалу.

Отримані значення індексу відповідності моделі (CFI = 0,96) та кореневого середньоквадратичного відхилення апроксимації (RMSEA = 0,045) свідчать про високу відповідність адаптованої версії методики VFI емпіричним даним. Співвідношення $\chi^2/df = 1,5$ також є оптимальним і вказує на достатню узгодженість

отриманих результатів із теоретичною моделлю. Це підтверджує, що адаптована методика VFI зберігає свою структуру та може бути використана для дослідження мотивацій волонтерів в Україні.

Для оцінювання внутрішньої узгодженості адаптованої методики було розраховано коефіцієнт альфа Кронбаха для кожної субшкали, результати якого наведено в табл. 4. Цей коефіцієнт дає змогу оцінити, наскільки тісно пов'язані між собою твердження, що входять до кожної субшкали, і, відповідно, наскільки стабільними та повторюваними будуть результати за умови повторного вимірювання (14, с. 1102). Високі значення коефіцієнта альфа Кронбаха, як правило, свідчать про те, що субшкала надійно вимірює конкретний мотиваційний аспект, даючи можливість досліднику робити висновки про структуру мотивації волонтерів.

Отримані значення альфа Кронбаха для всіх шести субшкал перевищують 0,78, що підтверджує високу внутрішню узгодженість тверджень та свідчить про стабільність вимірюваних мотиваційних компонентів. Найвищий рівень надійності зафіксовано для шкали «цінності» (0,92), що ще раз підтверджує провідну роль цього мотиваційного чинника в українському волонтерському русі.

Перевірка конвергентної валідності проводилася методом кореляційного аналізу між субшкалами VFI та шкалою Prosocial Personality Battery

Таблиця 3

Показники конфірмаційного факторного аналізу (CFA)

Фактор	Назва	Пояснена дисперсія (%)	Найвищі факторні навантаження
Фактор 1	Цінності	24,6%	0,82; 0,79
Фактор 2	Розуміння	18,3%	0,78; 0,74
Фактор 3	Кар'єра	12,7%	0,73; 0,69
Фактор 4	Захисні функції	10,2%	0,68; 0,65
Фактор 5	Соціальні функції	8,9%	0,63; 0,61
Фактор 6	Самовдосконалення	7,8%	0,60; 0,58

Джерело: власна розробка авторів.

Таблиця 4

Показники надійності субшкал (коефіцієнт альфа Кронбаха)

Субшкала	Кількість пунктів	Альфа Кронбаха
Цінності	5	0,92
Розуміння	5	0,89
Кар'єра	5	0,85
Захисні функції	5	0,83
Соціальні функції	5	0,80
Самовдосконалення	5	0,78

Джерело: власна розробка авторів.

(PSB). Кореляційні зв'язки між основними факторами представлено в табл. 5.

Отримані кореляційні зв'язки свідчать про високу конвергентну валідність методики VFI. Найвищі показники виявлено для шкали «цінності» ($r = 0,79$, $p < 0,01$), що вказує на сильний зв'язок між альтруїстичними мотивами та загальним рівнем мотивації до волонтерства. Інші шкали також показали значущі кореляційні зв'язки, що підтверджує теоретичну модель та підвищує довіру до отриманих результатів.

Таким чином, аналіз психометричних характеристик адаптованої методики VFI підтвердив її структурну цілісність, високу внутрішню узгодженість та відповідність українському соціокультурному контексту. Високий рівень поясненої дисперсії, підтвердження факторної структури та значущі кореляційні зв'язки із зовнішніми шкалами свідчать про те, що методика VFI може бути ефективно використана для оцінки мотиваційних профілів волонтерів та їхніх змін у різних соціальних умовах. Це відкриває можливості для подальших досліджень, що сприятимуть уточненню особливості мотиваційних патернів серед волонтерів та розробці ефективної стратегії їхньої підтримки та залучення.

Адаптація методики VFI до українського соціокультурного контексту супроводжувалася низкою труднощів, що стосуються як мовних і термінологічних аспектів, так і специфічних особливостей волонтерського руху в Україні. Однією з головних проблем стала необхідність забезпечення адекватного перекладу тверджень методики, оскільки безпосередній буквальний переклад окремих категорій міг призвести до спотворення змісту через семантичні розбіжності. Деякі поняття, що широко використовуються в міжнародних дослідженнях волонтерства, мають інше значення або не мають точного відповідника в українській мові. Це особливо стосується понять, пов'язаних із кар'єрними перспективами та особистісним розвитком, які в західній традиції

сприймаються як основні складники мотивації волонтерів, тоді як в Україні волонтерство часто асоціюється з безкорисливою допомогою та соціальною відповідальністю.

Культурні відмінності у сприйнятті мотивів волонтерської діяльності створюють ще один виклик у процесі адаптації методики [7, с. 207]. У країнах з усталеними традиціями волонтерства, таких як США чи Велика Британія, діяльність добровольців часто розглядається як частина професійного розвитку, що сприяє формуванню навичок і кар'єрному зростанню [15, с. 1335]. В Україні ж волонтерська діяльність здебільшого виникає як реакція на кризові ситуації та соціальні виклики, що зумовлює домінування ціннісної та соціальної мотивації. Дослідження вітчизняного волонтерського руху підтвердило, що фактори кар'єрного зростання мають нижчу значущість порівняно з альтруїстичними мотивами, такими як бажання допомагати іншим, зміцнювати соціальні зв'язки та підтримувати національну спільноту. Це потребувало перегляду окремих тверджень у методиці, щоб забезпечити їхню релевантність для української вибірки.

Проблеми також виникали під час оцінки валідності методики в новому контексті, оскільки необхідно було визначити, чи зберігає адаптована версія VFI свою факторну структуру та чи відповідає вона емпіричним даним. Результати експлораторного факторного аналізу показали загальну відповідність оригінальній моделі, проте виявлені відмінності свідчать, що певні мотиваційні чинники мають іншу ієрархію у свідомості українських волонтерів. Найбільш вираженими виявилися фактори, пов'язані з цінностями та соціальними функціями, тоді як фактор кар'єрного розвитку мав значно нижче факторне навантаження. Це узгоджується з особливостями волонтерської діяльності в Україні, де кар'єрна мотивація частіше виступає вторинним чинником, що проявляється після певного періоду залучення до волонтерських ініціатив.

Таблиця 5

Кореляції між субшкалами VFI та шкалою альтруїзму (PSB)

Субшкала	r	p
Цінності	0,79	< 0,01
Розуміння	0,76	< 0,01
Кар'єра	0,65	< 0,01
Захисні функції	0,71	< 0,01
Соціальні функції	0,73	< 0,01
Самовдосконалення	0,68	< 0,01

Джерело: власна розробка авторів.

Значною проблемою в адаптації методики стала також неоднорідність волонтерського середовища, що охоплює як організовані волонтерські організації, так і неформальні ініціативи [13, с. 584]. Учасники, залучені до довготривалих проєктів у благодійних фондах та громадських організаціях, частіше демонструють сталі мотиваційні профілі, тоді як ті, хто займається волонтерством у кризових ситуаціях, можуть мати змінні мотиваційні патерни, що ускладнює їхню класифікацію за традиційними шкалами VFI. Додатково було виявлено, що в українському контексті гендерні відмінності в мотиваційних профілях є більш вираженими, ніж у країнах, де традиції волонтерства мають довготривалу історію. Жінки частіше орієнтовані на соціальну взаємодію та підтримку інших, тоді як чоловіки можуть сприймати волонтерство як можливість реалізації власного лідерського потенціалу або спосіб подолання особистісних криз.

Використання адаптованої методики VFI сприяло виявленню низки обмежень, пов'язаних із її застосуванням в Україні. По-перше, необхідно враховувати можливість динамічних змін мотивації, оскільки волонтерська діяльність у кризових умовах може призводити до переосмислення особистих цінностей та пріоритетів. По-друге, методика потребує додаткового аналізу щодо її ефективності в різних групах волонтерів, оскільки мотиваційні профілі можуть значно відрізнятися залежно від сфери діяльності. По-третє, важливим аспектом є розширення можливостей використання VFI в онлайн-дослідженнях, що дозволило

б збільшити охоплення вибірки та підвищити точність отриманих результатів.

Для ілюстрації особливостей розподілу мотиваційних чинників серед волонтерів в Україні було проведено аналіз середніх балів за субшкалами методики VFI, результати якого представлено на рис. 1.

Аналіз отриманих даних свідчить про домінування ціннісних та соціальних мотивів серед українських волонтерів, що узгоджується з особливостями національної культури волонтерства. Кар'єрні перспективи, які в західних країнах відіграють значну роль у залученні волонтерів, у досліджуваній вибірці мали найнижчі середні показники. Виявлені тенденції також підтвердили необхідність у подальшій адаптації методики з урахуванням специфічних мотиваційних профілів різних груп волонтерів та можливих змін у структурі мотивації залежно від контексту діяльності.

Для подолання виявлених труднощів необхідно вдосконалити формулювання тверджень VFI відповідно до специфіки українського волонтерства. Подальше експертне оцінювання дасть можливість уточнити зміст окремих шкал та підвищити точність вимірювання мотиваційних чинників. Врахування культурних особливостей можливе через порівняльні дослідження, що сприятимуть адаптуванню методики до локальних реалій та забезпеченню її релевантності в різних волонтерських спільнотах.

Для аналізу мотивацій волонтерів у різних сферах необхідно поєднувати VFI із якісними мето-

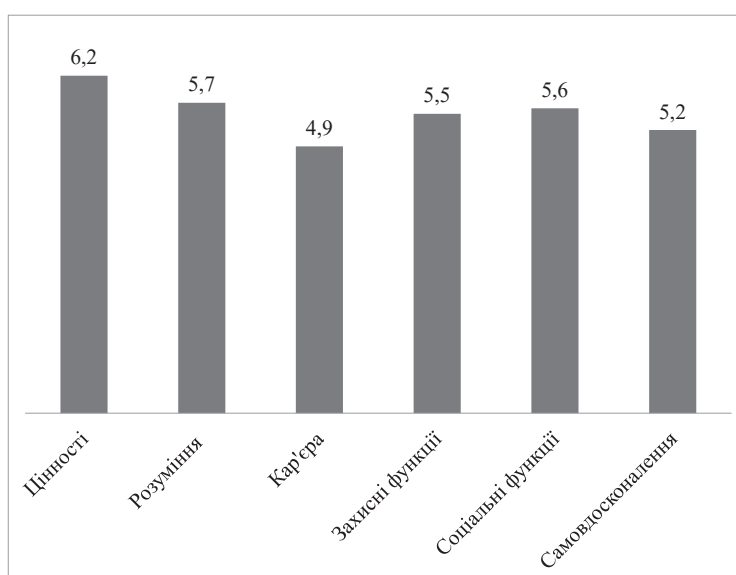

Рис. 1. Розподіл середніх балів за субшкалами VFI

Джерело: власна розробка авторів.

дами збору даних, що дасть змогу краще зрозуміти специфіку мотивації в медичних, екологічних та соціальних ініціативах. Гендерні особливості, виявлені в дослідженні, доцільно враховувати при розробці цільових програм підтримки волонтерів, адаптованих до різних мотиваційних моделей.

Методика VFI є ефективним інструментом для відстеження змін мотивації в динаміці, що може бути реалізовано через лонгітюдні дослідження. Повторне тестування волонтерів через певні проміжки часу дасть можливість визначити трансформацію мотиваційних профілів залежно від досвіду та соціального контексту. Використання онлайн-опитувань сприятиме розширенню вибірки, що підвищить точність та репрезентативність результатів. Інтеграція методики в освітні дослідження сприятиме вивченню механізмів залучення молоді до волонтерської діяльності. Волонтерство може бути важливим чинником психофізіологічної адаптації здобувачів освіти до навчання в ЗВО, сприяючи соціальній інтеграції, зниженню стресу, підвищенню стійкості до психоемоційних навантажень та розвитку когнітивної продуктивності. Подальші дослідження з використанням VFI дадуть можливість оцінити ці аспекти емпірично та розробити програми підтримки студентських волонтерських ініціатив. Адаптація та валідація

VFI підтверджують її ефективність для оцінки мотивацій волонтерів та уможливають використання методики для динамічного аналізу змін, міжсекторальних порівнянь та інтеграції в освітні програми [1, с. 73].

Висновки. Адаптація та валідація методики VFI підтвердили її ефективність для оцінки мотивації волонтерів в українському соціокультурному контексті. Збережено первинну факторну структуру, а найвиразнішими мотивами виявлено «цінності» та «розуміння». Висока внутрішня узгодженість ($\alpha = 0,78\text{--}0,92$) та кореляційна валідність підтверджують її надійність.

Процес адаптації виявив труднощі перекладу та відмінності мотиваційних профілів, зумовлені кризовим характером волонтерства в Україні. Кар'єрні мотиви мають менше значення, ніж у західних суспільствах, а мотиваційні патерни суттєво відрізняються між категоріями волонтерів.

Рекомендовано уточнення шкал VFI для врахування соціальних та емоційних аспектів волонтерства в кризових умовах, розширення методів збору даних і дослідження гендерних відмінностей. Подальше застосування методики сприятиме аналізу змін мотивації, прогнозуванню залученості волонтерів та вивченню її впливу на соціальну й психофізіологічну адаптацію здобувачів вищої освіти.

Список літератури:

1. Лях Т., Лютий В., Жуков В. Волонтерська діяльність студентів як шлях до їхньої активної участі у суспільному житті громади. *Ввічливість*. 2024. № 3. С. 68–76. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.3.10>
2. Овчарова Л. М. Волонтерська діяльність як чинник формування соціальної активності студентів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2019. Вип. 66. С. 141–145. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/27063/Ovcharova.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 25.01.2025).
3. Aranda M., Zappalà S., Topa G. Motivations for volunteerism, satisfaction, and emotional exhaustion: The moderating effect of volunteers' age. *Sustainability*. 2019. Vol. 11, № 16. Art. 4477. DOI: <https://doi.org/10.3390/su11164477>
4. Carver C. S., Scheier M. F. On the self-regulation of behavior. Cambridge University Press, 2001.
5. Chacón F., Gutiérrez G., Sauto V., Vecina M. L., Pérez A. Volunteer functions inventory: A systematic review. *Psicothema*. 2017. Vol. 29, № 3. P. 306–316. URL: <https://www.redalyc.org/pdf/727/72752795003.pdf> (date of access: 25.01.2025).
6. Clary E. G., Snyder M., Ridge R. D., Copeland J., Stukas A. A., Haugen J., Miene P. Understanding and assessing the motivations of volunteers: a functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1998. Vol. 74, № 6. Art. 1516. DOI: <https://psycnet.apa.org/buy/1998-02892-008>
7. Katz H., Sasson U. Beyond universalistic motivations: Towards an adolescent volunteer functions inventory. *Voluntary Sector Review*. 2019. Vol. 10, № 2. P. 189–211. DOI: <https://doi.org/10.1332/204080519X15629379320509>
8. Kim E. S., Whillans A. V., Chen Y., VanderWeele T. J. Volunteering and subsequent health and well-being in older adults: An outcome-wide longitudinal approach. *American Journal of Preventive Medicine*. 2020. Vol. 59, № 2. P. 176–186. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2020.03.004>
9. Morse J. L., Dik B. J., Shimizu A. B., Reed K. A. Volunteerism and burnout: Does satisfaction of motives for volunteering protect against symptoms? *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. 2022. Vol. 33, № 2. P. 229–241. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-020-00257-y>

10. Oh D.-G. Analysis of the factors affecting volunteering, satisfaction, continuation will, and loyalty for public library volunteers: An integrated structural equation model. *Journal of Librarianship and Information Science*. 2019. Vol. 51, № 4. P. 894–914. DOI: <https://doi.org/10.1177/0961000617747338>
11. Russell A. R., Nyame-Mensah A., de Wit A., Handy F. Volunteering and Wellbeing Among Ageing Adults: A Longitudinal Analysis. *Voluntas*. 2019. Vol. 30. P. 115–128. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-018-0041-8>
12. Teye A. C., Peaslee L. Why mentor? A validation study of the volunteer functions inventory for use in youth mentoring. *Journal of Community Psychology*. 2020. Vol. 48, № 3. P. 1040–1058. DOI: <https://doi.org/10.1002/jcop.22326>
13. Vecina M. L. Motivations for volunteering: do motivation questionnaires measure what actually drives volunteers? *TPM – Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology*. 2019. Vol. 26, № 4. P. 573–587. DOI: <https://doi.org/10.4473/TPM26.4.6>
14. Wu Y., Li C. Helping others helps? A self-determination theory approach on work climate and wellbeing among volunteers. *Applied Research in Quality of Life*. 2019. Vol. 14, № 4. P. 1099–1111. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11482-018-9642-z>
15. Zhou S., Kodama Muscente K. Meta-analysis of volunteer motives using the volunteer functions inventory to predict volunteer satisfaction, commitment, and behavior. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 2023. Vol. 52, № 5. P. 1331–1356. DOI: <https://doi.org/10.1177/08997640221129540>

Kravchenko V.V., Petryk R.O. VALIDATION OF THE “VOLUNTEER FUNCTIONS INVENTORY” (VFI) METHODOLOGY FOR STUDYING THE ROLE OF VOLUNTEERING IN THE PSYCHOPHYSIOLOGICAL ADAPTATION OF STUDENTS

The process of adapting and validating the Volunteer Functions Inventory (VFI) methodology for use in the Ukrainian sociocultural context has been examined. The relevance of this study is driven by the need for a reliable tool to assess volunteer motivation, which will facilitate the development of volunteer initiatives and the improvement of support programs. The specific characteristics of volunteering in Ukraine, which predominantly arises in crisis situations, necessitate adjustments to motivational models and refinements in the methodology's scales. The study aimed to ensure the psychometric validity of VFI by evaluating its factor structure, internal consistency, and validity. The methodology involved double translation, expert evaluation, pilot testing, and empirical analysis on a sample of 300 volunteers. The study allowed for an assessment of the structural integrity of the methodology and its alignment with the motivational characteristics of volunteers in Ukraine. It was established that the adapted methodology retained its factor structure, confirmed through exploratory and confirmatory factor analysis. High internal consistency scores ($\alpha = 0.78–0.92$) validated its reliability. The highest scores were observed in the “values” and “understanding” subscales, indicating the predominance of altruistic motives in volunteer activity. Correlation analysis confirmed the convergent validity of the methodology, proving its effectiveness in studying motivational factors across various volunteer categories. Challenges were identified in translation accuracy, cultural differences in volunteer motivation, and the necessity of refining certain scales to reflect the unique aspects of volunteering in crisis settings. Recommendations have been proposed for utilizing VFI in analyzing the dynamics of motivational changes, gender differences, and the impact of volunteering on students' social adaptation. It is hypothesized that volunteering contributes to stress reduction, the development of communication skills, and social integration among students, which could be considered in the formation of educational programs. Future research prospects include expanding the sample size, assessing the effectiveness of volunteer programs, and integrating VFI into online research to deepen the analysis of motivational mechanisms. Additionally, further investigation into the impact of volunteering on cognitive flexibility and adaptability is recommended, as it may enhance young people's resilience to social and educational challenges.

Key words: socialization, volunteering, motivation, validation, adaptation, psychometrics, factor analysis, self-development.